

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus
Tractatus de Prædestinatione, de Trinitate, de Angelis, & de homine

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. III. Canariensis & sequacium sententia improbatur,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77146](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77146)

condos testetur Theophrastus, a Vazque relat-
tus, licet & simia, in fecunde in Europa, fec-
cande sunt in Asia & Afra: Ergo ascendendo à
creatis ad Divina, rectè inferitur processionem
Spiritus Sancti non esse generationem: eò quòd
non tendat ad comunicandam naturam fecun-
dam, & alterius Personæ Divinae productivam.
Confirmatur: Illa particula posita in defini-
tione generationis viventium, scilicet, *in simili-
tudine naturæ*, debet intelligi de natura strictè
& egrogosè sumpta: Sed natura in stricta acce-
ptione, est natura fecunda, & productiva alte-
rius viventis; nam si realiter productiva non
est, est natura veluti mortuo modo: Ego idem
quod prius.

Ad objectionem, concessio Antecedente, nego
Consequentiam: nam à creatis ad Divina non
valet discursus in subiecta materia. Cum enim
Spiritus Sanctus, quam Filius à Patre per genera-
tionem recipit, sit vis generativa; si ab humanis
ad Divina valeret consequentia, sequeretur
quòd non solum processio Spiritus Sancti, sed
etiam Verbi productio, non esset vera generatio:
quæ licet Filius à Patre virtutem spiritaliam ac-
cipiat, potentia tamen generandi ab eo non re-
cipit, licet in humanis filius eam recipit à patre.

Ad confirmationem, concessio Majori, nego
Minorem: nam, ut supra annotavimus, in Cœlis
& in Angelis salvatur ratio stricta naturæ, absq;
productiva alterius suppositi. Item in Deo se-
cundum se considerato, & ut abstrahit à per-
sonæ relationibus, vera & stricta ratio naturæ
operatur; & tamen pro eo priori non concipi-
tur in eo fecunditas, sit vis productiva Filij &
Spiritus Sancti; hæc enim supponit essentiam
divinam esse per relationem à eternitatis modi-
ficatam. Cur ergo similiter in Spiritu Sancto
non salvabitur ratio stricta naturæ, absq; vi pro-
ductiva alterius suppositi?

Confirmatur: Sicut natura definitur per hoc
quòd sit principium motus &c. ita definitur vi-
vans, per hoc quòd est se movere: Sed ratio vi-
væ, perfectissimè, & cum omni proprietate, sal-
vatur in Deo, absq; vi productiva reali, per hoc
quòd sit principium virtuale actionis vitalis:
ergo etiam propria ratio naturæ in illo salvatur,
per hoc quòd divina essentia sit radix virtualis
actionum intelligendi & volendi, absq; facultate
productiva alterius suppositi.

§. III.

Canariensis & sequacium sententia im-
probat.

Præter duos dicendi modos jam impugnatos
est celebris sententia aliquorum, qui docent
Verbum esse Filium, non autem Spiritum
Sanctum; quia licet utriq; ex vi processionis
comunicetur divina natura, & consequenter
utriq; ut similis suo principio procedat, tamen
Spiritus Sanctus non procedit per modum ima-
ginis, quòd ad rationem filij & genti necessariū
est. Ita Vazquez disp. 113, cap. 7. Turrianus, Alar-
con, & quidam alij Recentiores, secuti Cana-
riensem hanc art. 2. Placuit etiam hæc sententia
Joanni de Portugal Episcopo V. sensu libro 2. de
Processione Spiritus Sancti, cap. 18. nec illam
omnino reprobat Bannez hic art. 4. dub. 1.

Dupliciter tamen cæteris Theologis, & rejici-
tur primò. Quia videtur esse manifesta contra-
dictio in hoc quòd illi Auctores asserunt, nem-

A pe Spiritum Sanctū procedere ut similem Patri
& Filio, ex vi suæ processionis, & tamen non esse
illorum imaginem. Nam ut docet S. Thomas in-
frà quæst. 35. art. 1. & 39. art. 1. post Augustinum
& Anselmum, ut aliquid habeat rationem ima-
ginis, duo solum requiruntur, nempe quòd sit
alteri simile, & quòd sit ab illo expressum & de-
ductum: At si semel concedatur, Spiritum San-
ctum procedere ex vi suæ processionis in simili-
tudinem naturæ cum Patre & Filio, utrumq; ha-
bebit, ut patet: Ergo erit illorum imago.

Confirmatur: Non aliâ ratione filius in crea-
tis est imago naturalis patris, nisi quia per gene-
rationem accipit naturam formaliter, in qua illi
assimilatur. Item Verbo Divino non aliâ de cau-
sa ratio imaginis convenit, nisi quia procedit ut
similis in natura Patri, ex vi suæ processionis: Er-
go si concedatur Spiritum Sanctū ex vi suæ pro-
cessionis procedere ut simile in natura Patri &
Filio, non potest negari esse illorū imaginem. Un-
de S. Thomas infra quæst. 35. art. 2. nō aliter pro-
bat Filio convenire ratione imaginis, non autem
Spiritu Sancto, nisi quia *Filius procedit ut Verbū,
de cujus ratione est similitudo speciei ad id à quo proce-
dit, non autem de ratione amoris; quamvis hoc conve-
niat amoris qui est Spiritus Sanctus, in quantum est a-
mor Divinus.* Quasi diceret: ideo Filium esse ima-
ginem, non verò Spiritum Sanctum, quia Filius
procedit ut similis suo principio ex vi suæ pro-
cessionis, eò quòd procedat ut Verbum, quòd
est similitudo expressa objecti; non autem Spi-
ritus Sanctus, quia procedit ut amor, qui non
est similitudo, sed pondus & inclinatio in rem a-
matam: quam rationem latius infra exponemus.

Respondetis primò: Ideò filium in creatis,
& Verbum in Divinis, esse imaginem Patris, quia
recipit naturam eà intentione ut Patrem repræ-
sentet, quòd non competit Spiritui Sancto.

Sed contra primò: D. Thomas loco jam re-
lato non assignat hanc rationem, cur Filius in
Divinis habeat rationem imaginis, non verò
Spiritus Sanctus, sed potius recurrit ad simili-
tudinem, quæ uni competit ex vi suæ processionis,
non verò alteri.

Secundò, Vel solutio procedit de intentione
primaria naturæ, vel de secundaria? Primum
est falsum, solum enim imago intentionalis per
se primò ad repræsentandum à natura ordina-
tur: secundum autem est verum. Cæterum eo
ipso quòd ex vi productionis intendatur simili-
tudo termini cum principio in natura, secunda-
riò intenditur ejus repræsentatio; nec aliunde
hæc secundaria intentio, quàm ex illa primaria
colligi potest. Ergo si Spiritus Sanctus accipit ex
vi processionis naturam sui principij formaliter,
ex secundaria intentione, ad repræsentan-
dum ordinabitur, ac per consequens erit imago.

Respondetis secundò, Ad rationem imaginis
non sufficere repræsentationem illius, in quo
convenit terminus cum principio, sed insuper
repræsentare debere id in quo discriminatur ab
illo, quòd convenit Verbo, secus autem Spiritui
Sancto; & ideo imago non est, quamvis natu-
ram sui principij accipiat ex vi processionis.

Sed contra: Vel ideo Verbum repræsentat quæ
sunt propria Patris, quia accipit ex vi processionis
Patris naturam, & ratio est ipsius naturæ; vel
quia ad Patrem relativè se habet, & ratione rela-
tionis? Si primò, etiam Spiritus Sanctus accipit
ex vi processionis sui principij naturam, in senten-
tia quæ impugnamus, & consequenter quæ sunt
illi

illi propria representare poterit. Si secundum, A etiam Spiritus Sanctus ad Patrem, & Filium suam relatione refertur, & consequenter ratione relationis, quæ illis propria sunt poterit representare: Ergo nihil ei deerit ad rationem imaginis.

168. Dices, Spiritum Sanctum non referri ad Patrem & Filium, secundum proprias relationes, sed secundum relationem Spiratoris utriusque communem.

Sed contra: Licet non sit imago illorum secundum proprias relationes, erit tamen imago illorum, secundum istam communem, per quam Pater & Filius distinguuntur à Spiritu Sancto. Unde S. Thomas infra quæst. 35. art. 2. impugnavit rationem aliquorum, qui dicebant Spiritum Sanctum non esse imaginem Patris & Filij, quia sic esset una imago duorum, quod videtur impossibile, subdit: *Sed hoc nihil est, quia Pater & Filius sunt unum principium Spiritus Sancti: unde nihil prohibet sic Patrem & Filium (in quantum sunt unum) esse unam imaginem, cum etiam homo totius Trinitatis sit una imago.*

169. Ad do quod, Relativa proprietas Spiritus Sancti, eò quod sit mutuus amor, essentialiter petit relationes Paternitatis & Filiationis, ut inter se distinctas, tanquam modificantes vim spirativam: de quo infra quæst. 36. Ergo ob istam connexionem, utramque representabit: sicut Verbum representat non essentiam solam, sed & paternitatem, ratione connexionis quam habet cum illa.

170. Respondebis tertio: Ad rationem imaginis requiri quod alicui representet: unde cum Spiritus Sanctus nemini representet (non enim representat intellectui creato, ut patet, nec intellectui Patris aut Filij, quia Pater & Filius, licet diligant se Spiritu Sancto, non tamen se cognoscunt Spiritu Sancto) ille non habet rationem imaginis.

171. Sed contra primo: De ratione imaginis non est quod a naturaliter representet, sed sufficit quod quantum est de se sit representativa prototypi: nemine enim vidente aut cogitante, tabella figuram & lineamenta Cæsaris exprimens, verè dicitur esse ejus imago.

Deinde: Licet Pater & Filius non se cognoscant Spiritu Sancto, uterque tamen cognoscit se in Spiritu Sancto, tanquam in correlativo habente eandem naturam cum ipso: sicut Pater cognoscit se in Filio, quia est ejusdem naturæ cum illo. Unde sicut Christus dicebat Philippo, *Qui videt me, videt & Patrem meum*, ita Spiritus Sanctus dicere potest, *Qui videt me, videt Patrem & Filium.*

172. Secundò contra eandem sententiam principaliter arguitur. Ratio imaginis est aliquid consequens ad passivam generationem, & illa posterior: Ergo non potest probari à priori, processionem Verbi esse generationem, non autem processionem Spiritus Sancti, quia Verbum est imago Patris, non verò Spiritus Sanctus. Consequentia patet: Antecedens probatur. Tum quia in humanis prius habet filius quod sit genitus à patre, eò quod illi similis in natura producat, quam quod sit patris imago; hoc enim ex illo sequitur. Tum etiam quia in Divinis etiam, prius intelligimus Personam Filij genitam, quam relationem imaginis. Nam ut ait D. Augustinus libro 7. de Trinit. cap. 2. *Eò quod nata est, & Verbum, & imago, & filius intelligitur.* Et ut docet S. Thomas infra quæst. 30. art. 4. *Originis passive significata, simpliciter procedunt secundum intellectum proprietates personarum procedentium,*

etiam personales. Unde subdit ibidem ad 3. *Naturæ secundum intellectum procedit filiationem.* Concipiuntur enim à nobis hujusmodi origines, ut fundamenta relationum. Prius ergo concipitur divina communicatur ex vi suæ processionis, quam concipimus in ea relationem imaginis: unde solum à posteriori, non verò à priori possumus colligere Verbum Divinum esse genitum & Filium, non autem Spiritum Sanctum, quia illi & non isti convenit ratio imaginis.

Denique eadem sententia impugnatur, retorquendo in ipsam telum, quod in Cajetani Vazquez contorquet, & ut ubi videtur valde videlicet, Philosophus in definitione generationis non posuit quod sit processio in similitudinem ex vi processionis: Ergo illa particula, ex vi processionis, non ad definitionem spectat, sed ad glossam, adjectionemque; Cajetani, & aliorum Thomistarum: unde stando in sola & mera definitione Philosophi, quæ ipsam quidditatem generationis exprimit, non habet Cajetanus, quomodo à processione Spiritus Sancti rationem generationis excludat. Retorqueo, in quæ hoc modo: Aristoteles non posuit in definitione generationis, quod procedat aliquid in similitudinem naturæ, per modum imaginis & representationis: Ergo illa particula, per modum imaginis & representationis, non pertinet ad definitionem generationis, sed ad glossam & adjectionem Vazquezij. Quomodo ergo salvat ipse quod Processio Spiritus Sancti non est generatio, stando in mera definitione Philosophi? Dicit, se non addere definitioni, sed explicare vim illius particule, in similitudinem. Bene: sed idem dicunt Thomistæ, se non addere definitioni generationis illam particulam, ex vi processionis, ut partem definitionis, sed tantum per modum explicationis, ad declarandum scilicet, quod ut aliqua actio generatio sit, ejus terminus debet esse formaliter similis: de quo infra. Ergo vel Vazquez male impugnat Thomistas, vel insufficienter processionem Spiritus Sancti à ratione generationis excludit.

Objicit in primis Vazquez varia SS. Patrum testimonia, asserentium de ratione filij esse, quod sit sui Patris imago; ex quo infert, quod cum Spiritui Sancto ratio naturæ non conveniat, non potest dici Filius, nec ejus processio, generatio. Sed totum hoc libenter concedimus, & in hoc probando Vazquez inaniter tempus consumit. Solum contendimus, hæc duo quæ asserit, nempe quod Spiritus Sanctus ex vi processionis recipit Dei naturam, & tamen non est ejus imago, inter se pugnant, & manifestam contradictionem involvere, ut supra ostensum est.

Dices: Spiritus Sanctus de facto est similis suo principio in natura, similitudine per processionem accepta, etsi non ex vi processionis; & tamen de facto & re ipsa imago non est: Ergo etiam si ex vi processionis, ut similis suo principio procedat, poterit non esse imago ex vi processionis.

Quod amplius urgetur. Ignis genitus ab igne, non est imago ignis generantis, cum ex illo non magis in generantis notitiam veniamus, quam cuiusvis alterius, & tamen ab illo similis in natura procedit: Ergo etiam si Spiritus Sanctus ex vi suæ processionis accipiat naturam divinam, & in illa suo principio assimilatur, poterit tamen non esse imago illius.

Ad argumentum respondeo, negando Consequentiam: quia ut docet D. Thomas in 2. dist. 28. quæst.

A Probatum est ab æqualitate & similitudine, non est impossibile ad significandam rem, cui ex modo suæ proportionis non competit similitudo; & idè quàmvis aliquid inre & absolute sit simile alteri, & ab illo procedat, non est dicendum imago absolute & absolute, nisi ex modo & vi suæ processionis similitudinem habeat, quod Spiritui Sancto non convenit. Hinc inquit Anselmus in monologio cap. 53. Sic a-

quoque se prolem negat, qui dum a Patre & Filio procedere intelligitur, non statim tam perspicuum ex- hibeat se contemplandi ejus ex quo est similitudinem: nam ipsum considerata ratio docet omnino idem esse, quod est Pater & Filius. Ac si aperte dice- retur, quod Spiritum Sanctum imaginem non esse, nec Filium; quia licet sit ejusdem naturæ cum Pa- tre & Filio, non tamen ex vi formalissima suæ pro- ceptionis, illorum similitudinem in natura præte-

Ad confirmationem, nego Majorem: Nam cum dicitur D. Thomâ infra quæst. 35. art. 2. in uno ovo esse tepe du alterius ovi, non aliâ ratione non in- ventur ratio imaginis, nisi quia non procedit ab illo, non est cur ab igne genito rationem imaginis generantis excludamus. Quod autem illo cogno, non magis in ignis generantis cognitionem certamus, quâ in cognitionem cujusvis alterius ignis, idè est, quia sunt homogenea & ejusdem si- gnæ. Imò & hoc ipsum in viventibus contingere videtur, nempe cum pater & filius non assimilantur alteri exteriori, sed in natura solùm; tunc enim nihilium cognoscit, non magis venit in cognitio- nem patris, quâm aliorum hominum, quo non obstante, filius verè obtinet rationem imaginis.

Opponit leandò Vazquez alia Patrum testimonia, excludentium Spiritum Sanctum à ratione gen- itis & Filii, quia imago non est. Ita Anselmus ubi supra. Richardus à S. Victore libro 6, de SS. Trinit. cap. 19, & sequentibus, & D. Thomâ 4. contra Gentes cap. 11. Ergo vera ratio quare Spiritus San- ctus non est genitus neque Filius, est quia ut ima- go non procedit.

D Respondeo concessio Antecedente, distinguendo Consequens. Vera ratio à priori, nec à poste- riori, concedo. Cum enim, ut supra dicebamus, ratio imaginis sit aliquid consequens ad passivam ge- nerationem, rectè à posteriori colligitur, Spiritum Sanctum non esse genitum, nec consequenter Fili- um, quia non habet rationem imaginis. Sicut à po- steriori rectè inferitur, equum non esse animal rati- onale, quia non est sensibilis. Cæterum ratio à prio- ri cur Spiritus Sanctus non sit Filius vel imago Dei, est quia ex vi processionis non procedit similis prin- cipio in natura, ut supra ex D. Thomâ ostendimus, & magis 8, sequenti exponemus.

§. IV.

Sententia D. Thomæ exponitur.

Dico primò: Ratio proxima & immediata, cur processio Verbi sit generatio, non autem processio Spiritus Sancti, est quia Verbum procedit in similitudinem naturæ, ex vi processionis, non verò Spiritus Sanctus. Ita docet D. Thomâ in 1. dist. 13. quæst. 1. art. 3, ad 3. dist. 28. quæst. 2. art. 2. in corp. Primo ad Annib. dist. 13. quæst. uni- cæ art. 3. Quæst. 10. de potentia art. 2. ad 11. & 22. Quarto contra Gentes cap. 11. & 19. & in præsentibus quæstionibus art. 2. & 4. Tom. II.

A Probatum primò: In definitionibus verba acci- pienda sunt in sensu formali, ne definitio unius al- teri conveniat, puta definitio lineæ, superficiei? Ergo quando in definitione generationis dicitur, quod vivens debet procedere in similitudinem nat- uræ, hoc debet intelligi de similitudine, quæ con- veniat genito formaliter ex vi processionis, & non solùm materialiter vel concomitanter: Ergo idè processio Verbi est generatio, non verò processio Spiritus Sancti, quia Verbum procedit in similitu- dinem naturæ formaliter, & ex vi processionis, non verò Spiritus Sanctus.

B Probatum secundò: Actiones ad eundem termi- num terminatæ, diversificantur ex diverso modo procedendi, & tendendi in illum, ut communiter docent Philosophi, & variis exemplis declarant: Ergo etiã processio Verbi, & processio Spiritus Sancti, distinguuntur propter diversum modum tendendi in terminum; & una habet rationem ge- nerationis, non verò alia, eò quod una tendat in si- militudinem naturæ formaliter & ex vi sua, non ve- rò altera, quamvis per utramque natura divinâ communicetur.

C Confirmatur & magis illustratur hæc ratio ex D. Thomâ 4. contra Gentes cap. 23. Si res aliqua naturam alterius ab eo acciperet, non per genituram, sed per alium quemcumque modum, ratione filiatio- nis careret, ut puta, si aliquis homo virtute sibi divini- tatis ad hoc concessâ, hominem faceret ex aliqua sui cor- poris parte, vel etiam exteriori modo, sicut facit artifi- ciata, productus homo, producentis filius non diceretur, quia non procederet ab eo ut natus. Ergo simili- ter licet Spiritus Sanctus sit similis Verbo, & in eadem numero natura cum illo subsistat; quia ta- men non habet talem similitudinem & naturam ex vi, seu ex modo ipso processionis, sicut Verbum: vel quia, ut loquitur S. Doctor in 1. ad Annibal- dum dist. 13. quæst. unicâ art. 3. Processio Spiritus Sancti ex ratione modi procedendi, non dicit conformi- tatem naturæ, quam dicit generatio, idè ejus pro- ductio non habet rationem generationis, sicut Verbi processio.

D Dices: Definitionibus rerum nihil est superad- dendum, sed ut jacent sunt accipiendæ: At in defi- nitione generationis viventium, non est illa parti- cula, ex vi processionis: Ergo absque fundamento il- li additur, ut Spiritus Sancti processio à generatio- nis ratione excludatur.

E Respondeo nihil esse addendum definitioni- bus, ut partem definitionis, posse tamen aliquid il- lis addi, per modum explicationis alicujus partis, & hoc non est addere, sed definitionem explicare: il- la autem particula, ex vi processionis, non additur ut pars prædictæ definitionis, sed ad explicandum, quod ut aliqua actio generatio sit, ejus terminus debet esse formaliter similis, id est per illam acci- pere per se primò & formaliter principii naturam: Et certè, ut vidimus, Vazquez, cujus est hoc argu- mentum, addit definitioni traditæ, quod debeat e- jus terminus procedere per modum imaginis; & Zuniga, quod debeat procedere cum sæcunditate & virtute productiva alterius. Si ergo ipsis licuit definitioni Aristotelis illas particulas addere, cur nobis non licebit, non addere particulas definitio- nibus rerum, sed illas explicare?

E Dico secundò: Ratio fundamentalis & radica- lis, cur processio Verbi sit generatio, non autem processio Spiritus Sancti, est quia processio Verbi est per intellectum, processio verò Spiritus San- cti per voluntatem. Ita D. Thomas locis con- clusionè